

Іван Франко

ДОБРОБИТ

І ИНШІ ОПОВІДАННЯ.

«««О»»»

Ціна 10цт.

«««О»»»

НАКЛАДОМ "РОБОЧОГО НАРОДА"

Вінніпег, Ман.

1917.

Іван Франко.

Добробит

І ІНШІ ОПОВІДАНЯ.

ЦІНА 10 ц.

НАКЛАДОМ "РОБОЧОГО НАРОДА".
Вінніпер, Ман.
1917.

ДОБРОБИТ.

Був собі колись Добробит. Не знаю чи хто з вас особисто згадав його, тож мушу описати вам отсе його так як, мені описував небіжчик моєї баби тітчаний стрик.

Старий Добробит, то була особа наскрізь неморальна. Головна його засада була: як єсть, то шелесть! А що з роду був він Добробит, то все було в него чим шелестіти. Любив він поповісти — ховай Боже! — і животину носив перед собою таку, що всі коліна видів тільки в сні в благословенних споминах своєї молодости. А що пива, меду і всякого напитку також за пліт не виливав, се навіть не увійшло уваги старого преподобного Нестора літописця, котрий і приписав ему ноту: "Руси же єсть веселіє пити".

Що був лінивий, се розуміє ся само собою; куди, бач, з таким животом та з п'яною головою до праці нагинати ся! Тай пощо ему мучити ся, коли він був собі Добробит і ему мабуть той із очерету гроший доносив! Але за те до бійки, до лайки і любощів кров у него була страх горяча, а про його гордість вже й говорити не буду. Одним словом, як єсть сім гріхів головних, так усі вони немов би приписані були на його червонім, одутім лиці, в его невеличких, товщем запливших оченятах.

Ходить було ота помана по нашім краю, наприкладить ся і через губи не плюне, а тільки знай себе і де тільки поверне ся, всюди жита, пшениці, трави в хлопа, всюди ліси темні та безмежні, ріки та стави повні риби — одним словом — добробит. А він ходить собі та все сьпіває на ціле горло:

Де єсть руска вітчина?
Де пшениці, ячмена,
І де жита єсть досить,
Куди голод не гостить.

Ой на на! Ой на на!

Ой там руска вітчина!

Давно говорили йому панотчик:

— Ей, небоже! Покай ся, поправ ся, бо то не добром пахне!

Але він і ухом у той бік не веде!

— Що мені! — каже. Я прецінь Добробит! Скорше мене зо сьвіта зведуть, ніж би я мав свою натуру змінити!

— А ти думаєш, що не зведуть?

— Ну, нехай пробують! — кричить Добробит.

— Хто посьміє! Адже се не добром пахне, се кримінал!

— А от побачиш! Найдуть ся такі, що посьміють і нічого за те їм не буде.

— Е, каже Добробит, — вовка бояти ся, та у ліс не йти! Певна річ, що всі ми помремо і до чорта в губу підемо, але хтоби собі тим голову сушив! Що було — бачили, що буде того не знають люде і ви панове не знаєте. А ось лишче нуко вишиймо по добрій повній та затягнім, щоб аж гори лунали:

Я ніколи не згину,

Бо веселю родину:

Ой ну ну! Ой ну ну!

Бо веселю родину!

Отак гукав собі наш Добробит і гадки не мав. Аж бух! Одного дня ні сіло ні впало прийшов "ферделюнок" від пана Гопмана: завтра на осьму годину рано такий а такий Добробит має ставити ся в канцелярії!

Перший раз від роду у нашого Добробита забігали мурашки поза плечима. Чого тільки може хотіти від мене пан Гопман? Аджеж податки я всі заплатив, у праві ні з ким не стою, "штрофу" ніякого на мні нема, а так, знайомим! Та що діяти, коли наказ, то треба йти. ти ся з паном Гопманом не маю охоти. Бог з

На другий день раненько казав Добробит запрягти коні тай поїхав ставити ся до пана Гопмана.

— Слава Ісусу Христу! — сказав він чемно, входячи до канцелярії.

— А чін топри, чін топри! — сказав пан Гопман. — А що ви за єдна, кльопа, чого вам трепа?

— Та я, прошу пана Добробит. Пан мене чогось кликали. Ось і ферделюнок.

— Ага, ага, то ви Топропит. Топре, топре, пане Топробит, сітайте! Маємо тещо на вас поховорити.

— На мене?

— Ну, на вас, за вас, все отно. Скажіть мені, пане Топропит, я чула, що у вас є шпіхлїр громацкій?

— Та є.

— А мноха там на той шпіхлїр спіша?

— Та є жита тисяча корців, пшениці щось зо пятаьсот, а вівса бачу буде до пятаьцятьсот.

— Хо, хо, хо! То топре! То туше топре! Нам акурат стілько трепа.

— Вам, пане Гопман?

— Ні, не мені самому! Пан старший від війська пише, що єму трепа. Так ви, пане Топропит, посполите, що ми соні то спіша саперемо?

— Ба... ба... а то яким правом? — пробовкнув зачудований Добробит.

— Ну, ну ну! Не тумайте, що ми сатармо! Ні, ми не такі люте. Ми вам тамо таку оплікацію, росумієте?

— Яку оплікацію?

— То такий папір, що його мошете сховати.

— А можна его їсти, як хлїба не стане?

— Ах, клюпа ви клюпа, пане Топропит! Ха! ха! їсти! Вам лиш апи їсти! А знаєте ви, Топропит, що то є фатерлянд?

— Ні, пане, не знаю.

— Ой, ой, ой, закричав пан Гопман, ухопив себе за голову і почав скакати по канцелярії. Добробит думав, що пана раптом зуб заболів, а то пан Гопман дивувався, що Добробит не знає про “фатерлянд.”

— Ну, слухайте, пане Топропит, — сказав пан Гопман, вийойкавши ся троха — не путьте сьмішна! “Фатерлянд”, то є військо, старші, і я! Тля того “фатерлянд” кошта кльопа повинна віттати все, що має, і то ще са мало путе.

— Ба, пане Гопман, а як я сам з голоду згину?

— Кльопа, кльопа! Ани “фатерлянд” сдоров був, а кльопа все пусте! Не схинеш! А ті оплікації, про котрі й топі касав, вони путуть топі носити проценти.

— Я пане, процентів не хочу.

— Не хочеш? то ще ліпше. Я то сарас сапишу то протоколь. А по спіше я сарас пішлю, щопи сапрали.

— Ні, пане, я не пристаю на то. Ануж у мене не зародить, що я тоді буду робити?

— Е, не сародить! Тільки праціою топре то сародить. А я чула, пане Топропит, що ти туше лінива, ропити не хочеш! Слухай непоше, апи я пільше се таке не чула!

— А вам, пане, яке до того діло? — огризнув ся Добробит, котрому нарешті за богато стало тої науки. Адажеж я до вас не йду хліба просити, а ось ви до мене прийшли!

— Що? як? ти так то мене сьмієш палакати? — крикнув пан Гопман. — Ей, амстінер! Bank heraus! Вліпть йому!

Ще наш Добробит не оглянув ся, а вже лавка в сїнях стояла готова і ціла юрба гайдуків ухопила його і вліпила йому так, як ему ще з роду ніхто не вліпив. Потім вивели його на ново

перед пана Гопмана.

— Пане, почав було Добробит, яким се правом ви.—

Але пан Гопман перебив его:

—Мовчи, кльопа, і не каши нікому. Ось моє право!

І він лиснув рукою по великій, у свинячу шкіру оправленій книзі.

—Вмієш читати?

—Ні, пане, не вмію.

—Ну, то мовчи! Ось тут моє право, параграф емеремерем! А тепер скаши мені, пане Топропит є в тебе хроші?

Та щось троха є.

—Що то значить: троха? Ти каши просто, кілько є?

—Та буде там з десять тисяч.

—У, тесять тисяч! І на що топі, кльопа, стілько грошей? Що ти з ними ропиш?

—Положив у скриню тай лежать. Їсти не просять, а так про чорну годину, пане най ся не пригаджає.

—А що, чи я не касала? радісно крикнув пан Гопман. Де кльопа снає що з хрішми ропити! А фатерлянд потрепує хроші, похато хроші! Не пій ся, пане Топропит, вона топі не пропате, а дістанеш оплікацію.

—Щезайте ви, пане, зі своїми оплікаціями! скрикнув Добробит, сам себе не тямачи зі злості

—Що? як? Ти мені сьмієш? запінив ся пан Гопман. Амстердінер, вліпть ему!

Куди, куди смирнійший став наш Добробит після того, як ему другий раз вліпили. Побачив неборака, що з паном Гопманом таки не жарти.

—Переш оплікації, кльопа? крикнув ему Гопман.

—Та беру прошу пана.

— Ну, так пуло срасу ховорити! А слухай ти кльона! Я чула, що в тебе коні є топрі.

— Та є, прошу пана.

— Похато?

— Десять пар.

— Тесять пар! Чи ти стуріла? Нащо топі стілько?

— Та так, пане, свого хованя. Продати лучить ся, то продам, а ні, то нехай ховають ся.

— Слухай, пане Топронит, фатерлянд лотрепує коней на війну. Топі твої пари тосить, а на решту тамо топі квіт.

— Що мені з того квіта?

— Сховай! Колись у касі пугуть са похато хроні, то тістанеш саплату. А коні я скашу сапрати.

Добробит у потилицю почухав ся і нічого не сказав.

— Слухай, пане Топронит, говорив далі пан Гопман — похато ти маєш крунту?

— Та богато не богато, а так, стілько, що для мене вистарчить.

— Кльона кльона, я не того питаю, але скілько морків?

— Як посаджу морков, то й морков родить ся, сказав Добробит.

— Ой, ой, ой! закричав знов пан Гопман мов на зуб. Що то за кльона кльона! Вона навіть не снає, що то морк. А як ше ти поле міряла?

— Ми пане на пруги.

— А много пруга маєш?

— Та буде щось зо сто.

— Ну, нікс травс не путе. Я кашу переміряти. Того топі са много. Тосить топі твацять. А решту вітнішемо тля мохо прата фон Дравсен.

Добробит тільки очи витріщив.

— А слухай но ти! А мнохо ти платиш потатка?

— Ой, пане, много, по десять дутків з пруга по

ля.

— Ха! ха! ха! І то насиває ся мнохо? Ха, ха, ха! Віт нині с морка путеш платила по пять сріплом, розумієш!

— Ні, не розумію.

— Ну, то як сопі хочеш. Се ти швитко сросу-мієш. А те ти пасеш худопа?

— Та в лісі.

— А чия то ліс?

— Та божий.

— Що? як? Поший?

— Ну, так. Пан каже, що то єго, а хлопн ка-жуть, що їх. А я одно кажу: ані пан єго не садив, ні хлоп, значить: божий. А вживати вживаємо.

В лісі хутопа пасти не вільно! Ліс панський! Ось патент! крикнув пан Гопман.

— А кудиж я з худобою подію ся, коли й по-ля уриваєте?

— Тівай ся, кути хочеш! Хоч поріш, хоч у стаї ні терши, а в лісі пасти не вільно, крикнув Го-пман.

— Ні, пане! крикнув і собіж Добробит, чуючи, що в нутрі у него немов щось обриває ся. Зо мно-ю вже робіть що хочете, але за худобою я обста-ну і непопущу. То не може бути! То загибіль!

— Мовчи кльопа і йти то тома! тупнув ногою Гопман.

— Ні, пане, не буду мовчати і не вступлю ся від си. Той патент мусить бути скасований!

— Що? як? Ти сьмієш? Амстердінер вліпїть ему!

— Ліпїть кїлько хочете— кричав Добробит— хоч на смерть убийте, але я свого не попущу ся.

— Вліпїть і сапрїть! — сказав пан Гопман і пі-шов до дому обідати. — Pfui, wie man sich mit diesen tummen Bauer herumplagen muss! зітхнув він вийшовши з урядового будинку.

Добробит дістав що дістав у те місце, відкіля

ноги ростуть, а в додатку просидів в арешті з пів рок , доки пан Гопман не пригадав собі єго і казар випустити. Насунув кучму на очи і не озираючись пішов до дому.

Дома він застав такі порядки, що й своїх чотирох стін не пізнав.

Що стало ся з ним дальше, про те історія мовчить. Чи він умер, чи переродив ся, сего годі зміркувати. На всякий спосіб той Добробит, який сьогодні живе між нами і який усім нам добре відомий, зовсім не подібний до тамтого старого. Наш Добробит тихий, смирний, працюючий, ощадний, моральний до остатної нитки, одним словом — чисте противеньство старому. А головно, наш Добробит дійствує з уповаження і за potwierдженням з гори. Кілька разів бачилось уже навіть, що ось-ось буде по нім, але завсїгда в саму пору виходило розпоряджене: добробит має бути! І справді Богу дякувати, маємо єго й до нині. Давньої грішної вдачі не лишило ся в нім ані слїду. Хиба тільки крізь сон часом промурмоче, тай то на жалібну нуту, першу стрічку пісеньки:

Де єсть руська вітчина?

Дальші стрічки він забув, хоч у лоб єму стріль.

з
ге
о-
о-
в-
ді
я-
о-
а-
о-
н,
у-
е-
а-
те
є:
а-
и-
на
гу

Дмитро Макогон.

ГЕРОЙ.

В маленькій, вохкій хатині, на передмістю столичного міста, сидів денний робітник Кость Димчук із своєю родиною. Нужда вигнала його з села до великого міста — та сама не остала ся в селі. Пішла слідом за ним, як та тїнь в соняшну днину тягнеть ся за людиною, куди-б вона й не ступала. Привик Димчук до тієї нужди і думав, що инакше воно й не може бути. А нужда ся розпаношила ся в хаті Димчука, взяла верх над ним і танцювала по його голові. Боров ся, боров Димчук із своєю бідною, а далі сил йому й не стало. Знеміг ся Кость і положив ся до ліжка.

Вже два тижні лежить хорий Димчук і дивить ся на муку своїх голодних дітей. А ті діти що раня прибігають до нього, припадають до постелі і питають:

— Тату, ви сьогодні ідете до роботи? Ми такі голодні... Йдіть, тату, йдіть.

І ловлять за руки і намагають ся піднести його з постелі, та не годні. Маленькі ще.

А Димчук дивить ся на них і кривить ся і стогне з великого болю. Його серце тріскає від жалю. Біль наповнює його грудь, ще троха і виповнить цілу просторонь.

І виповнив і переляв ся через верх. Димчук зірвав ся з постелі і, піддержуваний горячкою, пігнав до поблизької ріки.

На березі лежав великий камінь. На тім каміни сидів того дня знаний міський богач, банкір Гловіцький. Провів цілу ніч на гулятиці, а над ранком розболіла його голова. Випив без міри чорної кави, проковтував якісь аптичні порошки, — не помагало. Сів на свою пишну колясу і поїхав на ріку відсвіжити ся.

Перші соняшні проміння червоним сяйвом закрашали східну частину горизонту, як Димчук прибіг над ріку. Навіть не бачив банкіра, що уважно слідив за убогим робітником. Став Димчук над рікою, взніс руки до гори і кинув ся в воду. Гловіцький закричав. Прибіг його фірман, скочив у ріку і виратував Димчука. Банкір приказав своєму слугі відвести безпритомного робітника до шпиталю.

Тої днини був Гловіцький героєм дня. Всі столичні часописі описували його геройський вчинок і хвалили його, що виратував жите батька чотирох малих дітий. Двері банкіра не замикали ся: вся аристократія приходила до нього з гратуляціями.

Кілька тижнів потім в сальонах Гловіцького вібуло ся велике сьвято. Зійшли ся там його приятелі і представителі власти. Серед звуків військової музики заступник правительства декорував широку грудь банкіра золотим хрестом заслуги.

Полились дорогі шампани і залунали похвальні тоасти. Всі величали Гловіцького, як великого приятеля робітничої кляси. І згадували там і за Димчука, який лише Гловіцькому завдячує своє жите.

А сей бідний Димчук уже цілий місяць гризе сиру землю. Та кому се интересно знати? Кому із сих панів прийде хоч-би й на гадку, що по нїм остала ся вдова з дрібними дітьми, які плачуть і примирають з голоду? Дарма! Плач бідаків

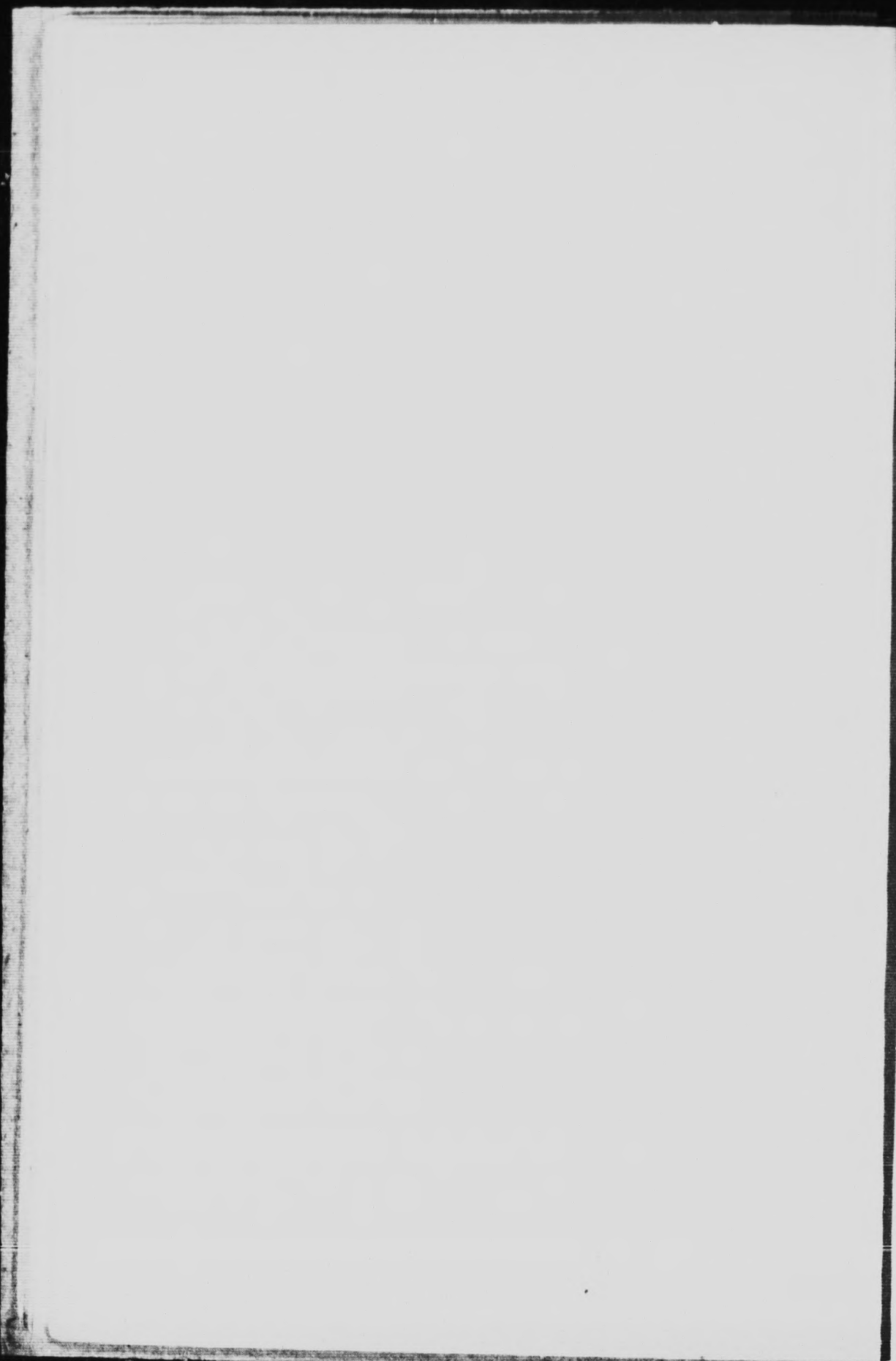
стелить ся по землі, він і не підносить ся у висні сфери. А хач коли й піднесеть ся, — ті сфери його не почують.

Ізза сьвята Гловіцького були усі вдоволені. Був вдоволений і самий банкир, хоч сей пир коштував його кругло дві тисячки корон.

Лише один його приятель, дідич Завала був заздрісний. Він не міг спокійно дивити ся на золотий хрест, що шишав ся на грудях банкира.

З того часу можна було бачити, як часто, як дідич Завала ранками проходжував ся над берегом ріки. І за кождим разом, як вертав ся домів, обурював ся і проклинав робітників. Проклинав, бо вони не йшли тошити ся...

В. Дорошевич.

СЬВІТ БЕЗ АЛЛАХА.

(Арабська казка).

Аллахови знудило ся бути вічно Аллахом. Зступив з престола, вийшов з палати, зійшов на землю і прийняв вид звичайного чоловіка. Що ра ни купав ся в ріці, спав у траві, та живив ся яго дами, які збирав у лісі. Лягав враз із смерком, а вставав, коли сходило сонце.

Сонце сходило кожного раня і заходило кож дого вечера. Так перейшло багато днів без змі ни.

Пташки співали, риби іграли ся в воді, сло вом сьвіт жив так звичайно, як би нічо, а нічо не стало ся.

Аллах усміхнув ся і сказав: — Знаменито я урядив сьвіт, має дорогу назначену від віків і нею іде. Але як там людям без мене жиє ся? Птахи дурні, і риби також, але цікаво, як жиє таке мудре сотворіне, як чоловік — від коли я перестав глядіти на него з гори: ліпше чи гір ше?

Так міркуючи вандрував Аллах через поля, гаї, ліси, аж прийшов до великого городу Баг даду.

Но, но. то місто стоїть ще на своїм місці — ду мав Аллах.

Місто стояло на давньому місці, рикали осли і верблюди, осли працювали, верблюди працю вали, ніби нічо не стало ся. — Все в порядку — подумав Аллах — певно ніхто не взиває мойо го імени.

Був цікавий, о чім люди розмовляють. Пішов отже далі і зайшов на торговицю.

Дивить ся, а купець продає молодому парібкови коня. — Присягаю на Аллаха — кричав купець — що той кінь молодий. Ледви два чи три роки, як побачив божий сьвіт. От подиви ся, яке жваве звір'я. Виглядавби ти гей який козарлюга, як би на него сів. Присягаю на Аллаха, що на тім кони можеш іти в перегони з яким небудь лицарем. То гарний, молодий коник, без жадної вади, без сліду найменшої вади, присягаю на Аллаха!

— А ти мене не ошукаєш? запитав парубок.

— Який-ж бо ти дурний! сказав купець заломлюючи руки. — Як мож бути таким дурним! Направду, такого дурня треба шукати із сьвічкою. Як же-ж міг би я тебе ошукувати, коли клянусь Аллахови? Чи думаєш, я би мав тратити душу на віки через тебе?

Парубок взяв коня і заплатив золотими, брешніми грішми.

Аллах дав йому добити торгу, а потім приступив до кунця і снитав:

— Як то, добрий чоловіче, ти присягаєш на Аллаха, та-ж прецінь його нема!

Купець всинав гроші до мішка, зазвенів ними і сказав:

— Я знаю о тім добре, що нема Аллаха, але чи той парубок купив би був інакше коня? Прецінь кождий видить, що кінь був старий, має слабі ноги, та й з копитами щось не тее...

Аллах засьміяв ся і пішов далі.

Іде, іде, аж нагло видить, як бідний, значкомий йому Гуссейн двигає на плечах велику бельку, два рази більшу від него самого. За Гуссейном іде Ібрагім.

Бідному Гуссейнови угинають ся під тяженьким тягарем коліна за кождим кроком, літ лле

ся з його чола, а очі мало що не вилазять із голови. Ібрагім іде за ним і все говорить:

— І ти не боїшся Аллаха, Гуссейне? Хочеш носити бальки, а не умієш скоро ходити. Таж так не зможеж ані трох бальок перенести там де треба. То не добре Гуссейне, то дуже не добре і не морально. Не наражай Гуссейне своєї душі легкодечно на вічну погибель. Всевидючий Аллах глядить тепер на тебе і гніває ся, що ти лінуєш ся до праці. О Гуссейне, болить мене серце, а мушу тобі сказати, що наражуєш ся на гнів Аллаха.

Аллах потрутив ліктем Ібрагіма, відвів його на бік і сказав:

— І чогож ти майже за кожним кроком взиваєш імя Аллаха? Таж його нема від пару днів!

Ібрагім почіхав ся у голову. — Ой, мій добродію — сказав — чув я о тім, але що робити? І як би я міг інакше змусити того Гуссейна, щоб ніс скорше бальку? Зьбок є ще богато, то чи маю ще й другого робітника наняти і йому платити? Але в той спосіб я би стратив. Маю бити Гуссейна? Але він від мене о много сильніший, міг би мені віддати. Маю його замкнути до в'язниці? Ще мені утече. Аллах сильніший від всіх, перед Аллахом ніхто не утече, тож страшу Гуссейна Аллахом.

Аллах потряс головою і пішов далі. Всюди, де прийшов, куди поглянув, гомоніло його імя — Аллах, Аллах — Великий Аллах! День вже кінчив ся, довгі тіни мандрували по землі. На стемнілім небі світила ся біла силуетка мінарету (вежа при турецькій святині, що звалась мечетом), а з його вершка розлягав ся голос музєйна. (Турецький піп).

— Аллах є великий! Аллах є великий!

Аллах чоздоровив музєйна і спитав:

Невже і ти взиваєш Аллаха, хотяй муєш зна-

ти, що його нема?

— Говори тихійше! — сказав з мінарету музеїн. — Говори чоловіче тихійше! Колиб хто учув, скінчила-би ся моя повага і значіне. Ніхто-би не заглянув до мечету, ніхто-би не приніс ані крейцара, колиб по сьвітї рознесло ся, що нема

Лице Аллаха захмарило ся він взніс очі в небо, нагло замінів ся в огняний стовп і уніс ся в гору, лишаючи музеїна лежачого на землі зі страху.

Вернув ся до своєї палати, сів на престолі і почав глядіти на землю. Але усміх вже не розяснив його облича, а очі гляділи смутно.

В невдовзі трепечучи зі страху стала перед престолом правовірна душечка, бажаючи дістати ся в рай.

— Говори, чоловіче, що ти зробив доброго в часі твого побуту на землі? — спитав Аллах.

— Взивав, о Величний, все твоє імя.

Аллах відвернув голову.

— Ну, а далі, ще що?

— Коли б онебудь зачинав, задумав, то все робув в твоїм імени.

— Добре, добре, а що ще доброго зробив?

— Всіх напминав, щоби твоє імя славили і мали все на устах в кожній обставині.

— Но, то певне не согірше доробив ся — засьміяв ся могучий Аллах.

Душа все дрожала зі страху.

— Видиш сам, що справа стоїть зле, — сказав Аллах і ведвернув ся, щоби не видіти, як надлетів чорний чортище, пірвав душу і заніс до пекла.

Так Аллах загнував ся на землю...

І. Тургенєв.

„ПОВІСИТИ ЙОГО“.

Се лучило ся в 1803 році, — зачав мій старий знайомий — незадовго до Аустерліца. Полк, в котрім я служив офіциром, стояв на кватирах в Моравії.

Нам строго заборонили непокоїти мешканців і докучати їм; вони і так дивились на нас криво, хоч ми вважались союзниками.

У мене був послугач, бувший кріпак моєї мами, Єгор по імені. Чоловік се був чесний і лагідний; я знав його від дитини і жив з ним, як з другом.

Ось раз якось, в домі, де я жив, піднялись сварливі крики, голосіння; у хазяйки вкрали дві курки і вона о сю крадіж обвиняла мого послугача. Він звиняв ся, прикликав мене на сьвідка... „Стане-ж він красти, він Єгор Автамонов!“ Я переконував хазяйку про чесність Єгора, але вона нічого чути не хотіла.

Нараз здовж улиці роздав ся одностайний кінський тупіт: се сам головний командант переїздив з своїм штабом. Він їхав нога за ногою, товстий, надутий, з понурою головою і повислими на грудь еполетами.

Хазяйка побачила його і метнувшись навперейми його коневі, впала на коліна і вся розхрістана і простоволоса, почала голосно жалувати ся на мого послугача, вказуючи на нього рукою.

— Пане генерал! — кричала вона — ваша ексцеленція! розсудіть! допоможіть! вибавіть! сей салдат мене ограбив!

Єгор стояв на порозі дому, витягнувшись як струна, з шапкою в руці, навіть грудь виставив і ноги зсунув, якби на варті — і хочби слово. Чи змішала його вся тота спинивша ся серед улиці генераліція, чи скаменів перед надлітаючою бідю, лиш стоїть мій Єгор та кліпає очима, а сам блідий, як глина!

Командант кинув на нього хмарий і понурий погляд і пробурмотів сердито: — Но?... — Стоїть Єгор, як бовван і зуби вискалив! З боку поглянути: так і сьмієть ся чоловік.

Тоді командант крикнув уривчасто: Повісити його! — штовхнув коня під бік і рушив далі — зразу знов таки нога за ногою, а потім скорим тупцем. Весь штаб почвалав слідом за ним; один тільки адютант, обернувшись на сідлі, глянув миттю на Єгора.

Не виконати приказу було неможливо... Єгора, як стій, зловили і повели на страту.

Тут він цілком завмер і тільки двічі з трудом промовив: "Батюшки! батюшки!" а потім півголосом: "Бог видить — не я!"

Гірко, гірко заплакав він, прощаючись зі мною. Я був в розпуці.

— Єгор! Єгор! — кричав я — як же се ти ні словечка не сказав генералови!

— Видить Бог, не я, — повторяв, хлипаючи бідняга. — Сама хазяйка зжахнулась. Вона цілком не вижидала такого рішення і коли до сього прийшло, розревілась! Зачала благати всіх о милосерде, переконувала, що кури її віднайшли ся, що вона сама готова всео вияснити...

Розумієть ся, всео се на нічо не здало ся. Воєнні, добродію, порядки! Дисципліна! — Хазяйка ридала чимраз голоснійше, чимраз голоснійше.

ше.

Єгор, якого священник вже висповідав і за-
причащав, звернув ся до мене:

— Скажіть їй, пане, щоб вона не побивалась...
Таж я її простив.

Мій знайомий, повторовши сі останні слова
свогого слуги, прошептав: "Єгорушка, голуб-
чику, праведнику!" і — сльози покотили ся по
їого старих губах.

— 0 —

Дмитро Макогон.

БЕЗБОЖНИК.

Ще ніколи не було Семенови на серцю так тяжко, як сьогодні. Не одно вже лихо перебув, здає ся, одної днини не було у нього без журби і клопотів, набідив ся немало, звичайно як бідний сільський робітник, без своєї хати, без свого кусника землі.

Семен мав жінку і трое малих дітей. Найстаршому хлопчикови буде на Петра заледви четвертий рочок, а найменше недавно що вродилось. Жінка і досі з ліжка не вставала, ослабла, спала на силах, а сама виглядала так, що хоч її зараз клади в домовину. Бувало по дьох перших дітях, то вже третей днини починала свою звичайну роботу, а тепер уже цілих п'ять неділь слабує. Коли-б проживала в достатках, коли-б мала чим належито прокормитись, певно не хорувала-би так довго.

Журился Семен, дивлячи ся на жінку свою хору, на діточки голодні, та ніяк не міг він лихо-ви зарадити. П'ять неділь сидить уже дома без роботи, марнує дорогий весняний час і жиє тим, що добрі люди дадуть йому на "відробок".

Була великодна субота. Семен сидів на лаві і сумовито дивив ся проти себе. На серцю було йому так тяжко, наче хто цілу гору каменя звалив на нього. Завтра великдень. Кождий християнин, навіть й найбіднійший, пристарає ся, як Господь велить, на те найбільше сьвято, лиш він один на сьвіті, наче той нехрист очікує сьвятого воскресеня. Не будуть його діти тишитись писанками, не муть навіть сьвяченого кушати...

Закрутились йому в очах сльози і кульками спливали по змарнілім обличу.

— Чого-ж ти, чоловіче, ось-так бовванієш? — обізвала ся слабым голосом Домка, — кажу тобі, піди до брата Івана, а він може хоч якою пасочкою нас запоможе.

— Не піду, жінко, не піду до Івана. Щобим на великдень й свяченого не кушав, до нього не піду. Пощо має перед людьми жалувати ся, що нас запомагає?

— То піди до сусідів, попроси, а люди не татари, не відмовлять нам в нашій біді.

— Не пора ще мені йти на жеври! Ще час мій не прийшов...

— Тату, — обізвав ся найстарший хлопчик, — в нас не буде пасхи на великдень?

— Буде, синку, буде!

Встав, взяв капелюх і вийшов на двір. Сам не знав, що почати. То лиш знав, що свячена пасха, яка-б вона й не була, мусить в його хаті лежати на столі, мусить нагадувати йому на найбільше християнське свято. Хвильку ще постояв, а відтак попрямував вулицею просто до коршми.

— Пане Мошку, продайте мені бохонець хліба, але такий білий, пшеничний.

Жид дав йому бохонець.

— Що коштує?

— Двацять п'ять крейцарів.

Заплатив і сховов хліб за пазуху. В мошенці має ще десять крейцарів. Зайшов до skleпу, купив за сі гроші ковбаси, завинув в папірчик і чим скорше подав ся до дому. Сховавши се добро в комірчині, увійшов до хати і сів на лаві на своїм давнім місци.

— А що, Семене, десь був? — поспитала жінка?

— Ходив пасхи старати.

— Та пристарав?

— Так!

— В кого?

— На Що тобі се знати? Добре, що буде що посвятити.

Замовкла жінка, задумав ся Семен а найстар-

ний хлопчик усміхнув ся, а радість так і блиснула з його личка. Настав вечір. Семен дав дітям по букатці ранішної мамалиги, уклав їх спати, а самий розложив огонь і поклав варити п'ять яєць на завтра. Упоравшись з своєю роботою, помолив ся Богу і ляг спати. Тихо стало в хаті. Всі заснули, лиш хора Домка довго ще шепотіла молитви, перериваючи їх часто сухим, придувленим кашлем.

Що-йно зачало зоріти, як Семен був вже на ногах. Збирав ся до церкви. Приніс з комірчини бохонець і поклав на стіл.

— А ти Іроде безбожний! — скричала жінка, глянувши на хліб.

Безбожнику один, ти хочеш жидівський хліб до посвячення нести? Не спокутуєш сего гріха! А люди, що люди скажуть?

— Мовчи, жінко! Хоч ти не їж мого серця!

— Безбожник, безбожник... голосила жінка, заливаючи ся сльозами.

Зібрав Семен своє добро в хустину і пішов до церкви. Задзвонили дзвони, віщуючи велике свято. Залунала пісня "Христос воскрес" і радісним відгомонам відбивала ся в серцях зібраного народу. Побожно ступав нарід за своїм пан-отцем наоколо церкви. І Семен йшов з людьми. Йшов махинально, куди його несла філя зібраного народу. Слово "безбожник" лящало йому в ухах так, що він нічого не чув а люди здавались йому темно-сірою масою.

По обході поставали люди з своїми пасхами наоколо церкви. На самім краю, коло брами, притулив ся також й Семен до них і розв'язав свою хустину. Піт виступив на його чоло.

Зближив ся пан-отець з сьвяченою водою. Семен дрожав. А коли каплі сьвяченої води посипались на його пасху, Семенови здавало ся, що хтось його горячим піском обсипав.

Завязав хустину і не чекаючи кінця відправи,
пігнав до дому.

В хаті застав правдиве пекло. Діти плакали,
а жінка гатила в стіну головою...

